

Komentari Hrvatskog Telekoma d.d. na prijedlog odluke u postupku analize tržišta završavanja (terminacije) poziva u određenu javnu komunikacijsku mrežu koje se pruža na fiksnoj lokaciji

Zagreb, 25. ožujka 2013. godine

U okviru javne rasprave koju je Hrvatska agencija za poštu i elektroničke komunikacije (dalje u tekstu: HAKOM) otvorila dana 15. veljače 2013. godine u vezi prijedloga Odluke u postupku analize tržišta završavanja (terminacije) poziva u određenu javnu komunikacijsku mrežu koje se pruža na fiksnoj lokaciji (dalje u tekstu: Prijedlog Odluke), te Prijedloga analize tržišta završavanja (terminacije) poziva u određenu javnu komunikacijsku mrežu koje se pruža na fiksnoj lokaciji (dalje u tekstu: Prijedlog analize tržišta) Hrvatski Telekom d.d. (dalje u tekstu: HT) ovim putem dostavlja svoje komentare na objavljeni tekst Prijedloga Odluke i Prijedloga analize tržišta:

1. Obveza nadzora cijena i vođenja troškovnog računovodstva - poglavlje 8.4. Prijedloga analize tržišta

a) Definicija troškovnog računovodstva

HAKOM na stranici 62. Poglavlja 8.4. Prijedloga analize tržišta navodi se kako se troškovno računovodstvo odnosi na skup pravila i procedura koji osiguravaju raspodjelu troškova, prihoda, imovine, obveza i kapitala na pojedine aktivnosti i usluge, posebno uzimajući u obzir direktne i indirektne troškove. Nadalje HAKOM, sukladno članku 62. stavku 4. Zakona o elektroničkim komunikacijama (Narodne novine 73/08, 90/11, 133/12; dalje u tekstu: ZEK) navodi da operator, kojem je određena obveza troškovne usmjerenosti cijena, snosi teret dokazivanja da cijene njegovih usluga proizlaze iz troškova, uključujući razumnu stopu povrata ulaganja te da u svrhu izračuna troškova djelotvornog pružanja usluga, HAKOM može primijeniti metodologiju troškovnog računovodstva neovisno o metodologiji koju primjenjuje operator ili metodu referentnih vrijednosti te može zatražiti od operatora cjelovito obrazloženje cijena njegovih usluga, a prema potrebi i izmjenu tih cijena.

HT smatra da navedeno treba nadopuniti na način da se navede da troškovno računovodstvo treba uzeti u obzir i ulaganja operatora, razumnu stopu povrata uloženog kapitala, te uključeni rizik sukladno članku 62. stavku 2. ZEK-a te da će se u zasebnom postupku, u slučaju

postojanja troškovnog modela operatora kojem je određena regulatorna obveza nadzora cijena, uzeti u obzir njegov troškovni model¹.

Prijedlog:

Slijedom navedenog, HT predlaže da se rečenica na stranici 62. Poglavlja 8.4. Prijedloga analize tržišta dopuni na sljedeći način:

*„Troškovno računovodstvo odnosi se na skup pravila i procedura koji osiguravaju raspodjelu troškova, prihoda, imovine, obveza i kapitala na pojedine aktivnosti i usluge, posebno uzimajući u obzir direktne i indirektne troškove, **ulaganja operatora, razumnu stopu povrata uloženog kapitala, te uključeni rizik.**“*

Te da se rečenica na stranici 64. Poglavlja 8.4. Prijedloga analize tržišta dopuni na sljedeći način:

*„Do trenutka dok ne bude završen projekt koji uključuje izradu troškovnog modela koji će u konačnici omogućiti provedbu načela troškovne usmjerenosti cijena, obveza nadzora cijena će biti postavljena na temelju metode referentnih vrijednosti na način definiran u nastavku. **Neovisno o navedenom i u bilo kojem trenutku u postupku nadzora cijena uzet će se u obzir rezultati troškovnog modela operatora.**“*

Obrazloženje:

Članak 62. stavak 2. ZEK-a navodi da HAKOM prilikom određivanja nadzora cijena i vođenja troškovnog računovodstva mora uzeti u obzir ulaganja operatora te im omogućiti razumnu stopu povrata uloženog kapitala vodeći pri tome računa o svim rizicima vezanim uz pojedina ulaganja u projekte razvoja pristupne mrežne infrastrukture. Stoga je potrebno navedenu rečenicu dopuniti sukladno ZEK-u.

Također, članak 62. stavak 4. ZEK-a predviđa samo kao mogućnost, a ne obvezu HAKOM-a da primjenjuje metodologiju troškovnog računovodstva neovisno o metodologiji koju primjenjuje operator. Drugim riječima, operator snosi teret dokazivanja da cijene njegovih usluga proizlaze iz troškova te stoga ne postoji razlog da se u slučaju postojanja troškovnog modela operatora kojim se postiže navedena svrha isti ne primjeni. Osobito i iz razloga što i HAKOM Prijedlogom analize tržišta određuje operatorima sa značajnom tržišnom snagom obvezu vođenja troškovnog računovodstva upravo i u svrhu provjere troškovne usmjerenosti cijena.

U suprotnom ne vidimo svrhu određivanja obveze vođenja troškovnog računovodstva ukoliko se rezultati troškovnog modela operatora ne namjeravaju uzeti u obzir pri određivanju cijene usluga završavanja (terminacije) poziva.

Troškovni model treba omogućiti potpuni povrat (mrežnih, procesnih i zajedničkih) troškova i povrat ulaganja u mrežnu infrastrukturu pri čemu se operatoru mora omogućiti da nadoknadi kroz prihode sve troškove usluge završavanja (terminacije) poziva.

¹ Sva su regulatorna financijska izvješća koja je HT do danas izradio, potvrđena od strane neovisnog revizora da su ista u potpunosti izrađena u skladu s uvjetima za troškovno računovodstvo propisanim od strane HAKOM-a. ² Klasa: UP/I-344-01/11-09/08, Urbroj: 376-11-12-13, od 29. veljače 2013. godine

Nadalje, jedino takvim pristupom mogu se ostvariti regulatorna načela iz članka 5. ZEK-a pri čemu će se nastaviti poticati operatore da ulažu u mrežnu infrastrukturu.

b) Zaseban postupak – postupno određivanje cijena

HT smatra kako bi kroz zaseban postupak trebalo omogućiti postupno određivanje cijene završavanja (terminacije) poziva (glidepath), odnosno gradijente, a što je predviđeno i u dokumentu HAKOM-a „Metodologija izrade i primjene troškovnih modela za nepokretnu i pokretnu mrežu i univerzalnu uslugu“².

U slučaju ukoliko bi se pokazalo da troškovno usmjerena cijena znatno odstupa od postojećih reguliranih cijena u tom zasebnom postupku odredili bi se način i rokovi u kojima bi se cijene završavanja (terminacije) poziva mijenjale kroz period od minimalno 3 godine, pri čemu razdoblje između postepene promjene cijena ne bi bilo manje od godine dana. Jedino na taj način osigurala bi se regulatorna predvidljivost operatorima koji bi sukladno tome mogli prilagoditi svoje poslovno planiranje.

Prijedlog:

Slijedom navedenog, predlažemo dopunu teksta u drugoj točki na str. 69. Prijedloga analize na sljedeći način:

- *operatori sa značajnom tržišnom snagom obvezni su postojeću cijenu za uslugu završavanja (terminacije) poziva primjenjivati do trenutka dok se troškovno usmjerena cijena ne odredi u zasebnom postupku **kroz koji će se omogućiti postupno smanjenje cijene i primjena gradijenta za određivanje cijena poziva s razlikom između poziva za vrijeme jakog i za vrijeme slabog prometa.***

Obrazloženje:

Na temelju troškovnog modela HT-a, koji je izrađen sukladno rješenju HAKOM-a čiji sastavni dio je i dokument „Naputci za računovodstveno odvajanje i troškovno računovodstvo“³ izračunavaju se i jedinični troškovi za usluge završavanja (terminacije) poziva.

Usporedbom jediničnih troškova dobivenih na temelju troškovnog modela HT-a i trenutno važećih cijena proizlazi kako su trenutno važeće cijene za usluge završavanja (terminacije) poziva određene na način da su niže od troškova HT-a.

Nadalje, za sada nam nisu poznati rezultati troškovnog modela koji razvija HAKOM, odnosno jedinični troškovi za usluge završavanja (terminacije) poziva koji će biti temelj za definiranje cijene usluge završavanja (terminacije) poziva.

² Klasa: UP/I-344-01/11-09/08, Urbroj: 376-11-12-13, od 29. veljače 2013. godine

³ Klasa: 130-01/06-01/09, Urbroj: 376-11-18, od 18. studenog 2008. godine, odnosno Klasa: 130-01/06-01/09, Urbroj: 376-11-10-19 od 5. ožujka 2010. godine

S obzirom da u ovom trenutku nije poznato u kojoj mjeri će HAKOM uzeti u obzir rezultate troškovnog modela HT-a, niti koji su rezultati troškovnog modela koji razvija HAKOM, nismo u mogućnosti procijeniti na koji način bi se cijene usluge završavanja (terminacije) poziva mogle mijenjati u budućem razdoblju (pad ili porast), te samim time nismo u mogućnosti niti procijeniti financijski utjecaj takve promjene.

Međutim kako bi se izbjegle nagle promjene cijena usluge završavanja (terminacije) poziva, odnosno kako bi se operatorima omogućilo poslovno planiranje te stabilno regulatorno okruženje, smatramo opravdanim primijeniti postupno određivanje.

c) Napomene vezane uz najavljeno uvođenje IP-IP interkonekcije

Dodatno na sve već gore navedeno, a vodeći računa o najavljenoj mogućnosti uspostave IP-IP interkonekcije u razdoblju na koje se odnosi predmetna analiza, važno je napomenuti sljedeće.

Cijene IP-IP interkonekcije nisu definirane Prijedlogom analize tržišta, što smatramo opravdanim s obzirom da pitanje prelaska na IP-IP interkonekciju još uvijek nije aktualno u RH. Međutim, s obzirom da se u Prijedlogu analize tržišta ipak spominju određene obveze HT-a po pitanju pripreme za prelazak na predmetnu vrstu međupovezivanja, treba napomenuti da cijene za IP-IP interkonekciju treba definirati u zasebnom postupku, vodeći računa o primjenjivim procedurama što svakako uključuje i provedbu javne rasprave o prijedlogu cijena.

Dalje, prilikom određivanja eventualne nove cijene za IP-IP interkonekciju, potrebno je uzeti u obzir sve pripadajuće troškove, a osobito one troškove koje će HT imati u periodu paralelne primjene TDM i IP međupovezivanja, s obzirom da će do paralelne primjene svakako doći. Pri tome je osobito važno naglasiti kako do trenutka upućivanja ovih komentara još uvijek nije ugašena niti jedna lokalna centrala u HT-ovoj mreži, pa stoga bilo kakvo modeliranje cijene treba uskladiti sa stvarnim stanjem.

Također, kao što je to već gore navedeno, ako će se cijena IP-IP međupovezivanja razlikovati od trenutnih cijena svakako će biti potrebno primijeniti odgovarajući *glide path* koji bi se odredio u zasebnom postupku. Ovo ističemo osobito iz razloga što do potpunog prelaska na IP-IP povezivanje neće doći u jednom određenom trenutku nego će određeno vrijeme istovremeno biti u uporabi TDM i IP interkonekcija, pa stoga interkonekcijske cijene trebaju odražavati stvarno troškovno stanje i paralelnu primjenu TDM i IP tehnologije.

Dodatno, HT napominje kako uzimajući u obzir činjenicu da u trenutku zaključenja ove javne rasprave HAKOM još uvijek nije završio postupak troškovnog modeliranja, HT-u trenutno nisu poznati relevantni izračuni HAKOM-a niti iznosi mogućih cijena niti za TDM međupovezivanje. U tom smislu u ovom trenutku nije moguće dati detaljniji osvrt na eventualne buduće cijene IP-IP interkonekcije, već isto treba definirati u zasebnom postupku, a za slučaj da se u razdoblju na koje se odnosi ova analiza javi potreba za definiranjem cijena za IP-IP interkonekciju.

d) Simetrične cijene usluge završavanja (terminacije) poziva

HT nema primjedbi na određivanje simetričnih cijena završavanja (terminacije) poziva u mreži svih operatora sa značajnom tržišnom snagom.

2. Obveza transparentnosti – Poglavlje 8.3. Prijedloga analize tržišta

Prijedlogom analize tržišta, HT-u se kao operatoru sa značajnom tržišnom snagom određuje regulatorna obveza transparentnosti, te se isti u skladu s navedenim obvezuje u Standardnu ponudu međupovezivanja ugraditi odredbe vezane za instrumente osiguranja plaćanja, rokove plaćanja novčanih obveza, postupak i rokove naplate potraživanja, na način opisan na str. 74 Prijedloga analize tržišta.

HT se u cijelosti protivi predloženim odredbama iz niže navedenih razloga.

Člankom 5. stavak 1. te člankom 7. stavak 1. ZEK-a, propisano je da je HAKOM nacionalna regulatorna agencija za obavljanje regulatornih i drugih poslova „u okviru djelokruga i nadležnosti propisanih ovim Zakonom...“. HAKOM je po utvrđenju nedostatne djelotvornosti tržišnog natjecanja na određenom mjerodavnom tržištu elektroničkih komunikacija, a u skladu sa člankom 56. ZEK-a, ovlašten odlukom o određivanju operatora sa značajnom tržišnom snagom odrediti istom, između ostalog, i obvezu transparentnosti.

Sadržaj obveze transparentnosti propisan je pak člankom 58. ZEK-a, koji HAKOM-u daje ovlast da naloži operatoru sa značajnom tržišnom snagom da:

1. učini javno dostupnim određene podatke (npr. računovodstvene podatke, tehničke specifikacije, mrežne značajke, rokove i uvjete ponude i uporabe te cijene);
2. objavi standardnu ponudu na temelju koje operatori neće biti obvezni plaćati dodatne troškove koji nisu nužni za pružanje zatražene usluge.

Slijedom navedenog, HAKOM je ovlašten operatoru sa značajnom tržišnom snagom u okviru regulatorne obveze transparentnosti naložiti upravo gore zakonom izrijekom navedene obveze. Međutim, **propisivanjem instrumenata osiguranja plaćanja, rokova plaćanja novčanih obveza, postupka i rokova naplate potraživanja HAKOM izravno ulazi u područje obveznopravnih odnosa između operatora sa značajnom tržišnom snagom kao prodavatelja usluga i operatora korisnika kao kupaca istih.** Na taj način HAKOM utvrđuje sadržaj uvjeta pod kojima je operator sa značajnom tržišnom snagom ovlašten pružati usluge, odnosno regulira njegovo financijsko poslovanje, iako **navedeno nije dio njegovih ovlasti, niti može biti sadržaj obveze transparentnosti iz članka 58. ZEK-a.**

Dakle, instrumenti osiguranja plaćanja, rokovi plaćanja, postupak i rokovi naplate potraživanja, koji su predmet Prijedloga analize tržišta u okviru regulatorne obveze transparentnosti, ne ulaze u nadležnost HAKOM-a te stoga ne mogu biti predmet njegove regulacije. Propisivanjem takvih odredbi, HAKOM postupa protivno članku 58. ZEK-a, a u svezi s člankom 5. stavkom 1. i člankom 7. stavkom 1. ZEK-a, izlazeći sadržajem Prijedloga analize tržišta izvan djelokruga i nadležnosti koje su mu kao javnopravnom tijelu dane ZEK-om.

Neovisno o prethodno navedenom, sve da je HAKOM u okviru regulatorne obveze transparentnosti ovlašten ulaziti u obveznoppravne odnose između ugovornih strana i određivati instrumente osiguranja plaćanja, rokove plaćanja, rokove i postupak naplate potraživanja, sukladno članku 22. stavku 1. ZEK-a, HAKOM je dužan prijedlog mjere objaviti s pripadajućim obrazloženjem u svrhu provedbe javne rasprave, kako bi svim zainteresiranim stranama omogućio davanje mišljenja, primjedaba i prijedloga u vezi s predloženom mjerom. Sasvim suprotno navedenom zakonskom određenju, iz Prijedloga analize tržišta **nije vidljivo koje su to okolnosti koje opravdavaju propisane obveze.**

Tako iz str. 74 Prijedloga analize tržišta proizlazi samo paušalno obrazloženje kako se HT obvezuje ugraditi u Standardnu ponudu međupovezivanja navedene odredbe „s ciljem harmoniziranja standardnih ponuda koje su obvezni objaviti operatori koji na mjerodavnim tržištima imaju status operatora sa značajnom tržišnom snagom...“.

HT ističe da je neosnovano svako pozivanje na potrebu harmonizacije rokova kada je člankom 56. ZEK-a propisano kako u slučaju utvrđenog nedostatka tržišnog natjecanja na mjerodavnom tržištu, HAKOM može odrediti **regulatorne obveze koje se moraju temeljiti na prirodi utvrđenog nedostatka na predmetnom tržištu.** Drugim riječima, svaka regulatorna mjera mora biti posljedica utvrđenog nedostatka na točno odgovarajućem tržištu, a ne razlog ujednačavanja s mjerama na nekim drugim tržištima. Kada to ne bi bilo tako, HAKOM ne bi uopće trebao analizirati pojedina tržišta, već bi mogao unaprijed automatizmom na svim tržištima propisati operatorima sa značajnom tržišnom snagom jednake obveze. No, obzirom da svako tržište ima svoje specifičnosti, **HAKOM ne bi smio usklađivati odredbe kojima razrađuje pojedine regulatorne obveze bez identificiranja stanja na svakom pojedinom tržištu jer različita tržišta mogu imati različite karakteristike pa time i različite nedostatke.** U protivnom sam postupak analize tržišta gubi smisao.

U nastavku HT iznosi komentare vezano za pojedine odredbe koje se u okviru regulatorne obveze transparentnosti nalažu HT-u ugraditi u Standardnu ponudu međupovezivanja, kao i vlastite prijedloge izmjena predmetnih odredaba.

▪ A) Izbor instrumenta osiguranja plaćanja

Tekst postojeće odredbe:

„Jedan od instrumenata osiguranja plaćanja koje će HT utvrditi unutar Standardne ponude međupovezivanja mora biti zadužnica.“

Prijedlog:

„HT kao vjerovnik ima pravo izbora instrumenata osiguranja plaćanja, s time da jedan od instrumenata osiguranja plaćanja koje će HT utvrditi unutar Standardne ponude međupovezivanja mora biti javnobilježnički solemnizirana (potvrđena) bjanko zadužnica.“

Na zahtjev HT-a operator korisnik je obvezan istovremeno, a najkasnije u roku od 7 (sedam) dana od dana sklapanja ugovora o međupovezivanju, dostaviti HT-u zatraženi instrument osiguranja plaćanja. U slučaju kad se radi o tek planiranim uslugama, instrumenti osiguranja plaćanja glase na iznos koji se utvrđuje prema procijenjenom ukupnom iznosu računa za razdoblje od šest (6) mjeseci. Ako se radi o već pruženim uslugama, instrumenti

osiguranja plaćanja utvrđuju se u ukupnom iznosu računa za prethodno razdoblje od šest (6) mjeseci.“

Obrazloženje:

HT predlaže da mu se kroz Analizu tržišta, kao vjerovniku ugovornog odnosa, omogući unijeti u Standardnu ponudu za međupovezivanje odredbu koja bi HT-u davala pravo izbora instrumenta osiguranja plaćanja. Sukladno navedenom prijedlogu, predlaže se i odgovarajuća izmjenjena članka 4. stavka 2. Pravilnika o standardnim ponudama (NN br. 37/09).

U uvjetima krize i recesije svaki vjerovnik, pa tako i HT ima pravo i obvezu iznaći način za osiguranje svojih potraživanja, uspješnu naplatu istih te uspostaviti funkcionalan sustav naplate. U sveprisutnoj nelikvidnosti smanjenje rizika u naplati tražbina može se postići samo uz osiguranje odgovarajućim instrumentom osiguranja plaćanja. Spremnost davanja određenog instrumenta osiguranja plaćanja odražava stvarnu namjeru plaćanja dužnika, a ujedno je i dokaz boniteta dužnika. Dosadašnje praksa je pokazala kako operatori korisnici prilikom ulaska u ugovorni odnos u pravilu najčešće dostavljaju HT-u kao instrument osiguranja plaćanja bjanko zadužnicu, koja za svakog vjerovnika, pa tako i za HT, predstavlja najrizičniji instrument osiguranja plaćanja, čiji nedostaci najbolje dolaze do izražaja u situaciji kada na računima dužnika u trenutku njezine aktivacije nema sredstava ili su novčana sredstva nedostatna s priljevom koji ne omogućuje namirenje ili su drugi vjerovnici već u blokadi računa dužnika. Stoga se davanjem operatoru korisniku prava izbora instrumenta osiguranja plaćanja s jedne strane i s druge strane obvezivanjem HT-a da jedan od instrumenata osiguranja plaćanja mora biti zadužnica, rizik naplate unaprijed „dodjeljuje“ HT-u, a **što je u izravnoj koliziji s pravom i obvezom svakog poslovnog subjekta da upravlja vlastitim kreditnim rizikom.**

Niže prikazujemo stanje kretanja dospelih neizvršenih osnova za plaćanje poslovnih subjekata na dan 31. siječnja 2013. godine, iz kojeg je vidljivo kako u trenutnim gospodarskim uvjetima u Republici Hrvatskoj, **neodgovarajući instrument osiguranja plaćanja može biti bezvrijedan.**

Tablica I. Broj blokiranih POSLOVNIH SUBJEKATA (pravne i fizičke osobe koje obavljaju registriranu djelatnost), broj zaposlenih i iznos prijavljenih neizvršenih osnova za plaćanje, na dan 31. siječnja 2013. – prema ročnosti

Iznosi u tisućama

kuna

Trajanje blokade	Broj blokiranih poslovnih subjekata	Struktura u %	Iznos prijavljenih neizvršenih osnova za plaćanje	Struktura u %
do 30 dana	2.271	3,4	493.015	1,2
31 – 60 dana	2.018	3,1	278.081	0,7
61 – 180 dana	4.964	7,6	1.512.497	3,8
181 – 360 dana	5.941	9,1	3.786.061	9,5
više od 360 dana	50.310	76,8	33.904.148	84,8
UKUPNO	65.504	100,0	39.973.802	100,0

Izvor: FINA, 5. ožujak 2013. godine

Tablica II. Pregled broja blokiranih PRAVNIH OSOBA, broj zaposlenih i iznos prijavljenih neizvršenih osnova za plaćanje, na dan 31. siječnja 2013.

Iznosi u tisućama kuna

Trajanje blokade	Broj blokiranih pravnih osoba	Struktura u %	Iznos prijavljenih neizvršenih osnova za plaćanje	Struktura u %
do 30 dana	1.221	3,9	455.880	1,4
31 – 60 dana	1.104	3,6	226.704	0,7
61 – 180 dana	2.724	8,7	1.187.455	3,8
181 – 360 dana	3.307	10,6	3.487.677	11,0
više od 360 dana	22.853	73,2	26.385.071	83,1
UKUPNO	31.209	100,0	31.742.787	100,0

*Od 31.209 blokiranih pravnih osoba, njih 29.725 ili 95,2% odnosi se na pravne osobe iz sektora gospodarstva.

Izvor: FINA, 5. ožujak 2013. godine

Nadalje, HT predlaže izmjenu postojećih iznosa na koje glase instrumenti osiguranja plaćanja kako bi osigurao svoju ukupnu financijsku izloženost u trajanju od šest mjeseci.

▪ **B) Dostava instrumenata osiguranja plaćanja u slučaju urednog podmirjenja obveza**

Tekst postojeće odredbe:

„Ukoliko operator u razdoblju od jedne godine od dana sklapanja ugovora o međupovezivanju uredno podmiruje svoje obveze, nakon jedne godine nije obavezan dostavljati instrumente osiguranja plaćanja.“

Prijedlog:

HT predlaže da se predmetna odredba briše.

Obrazloženje:

Predložena odredba se treba brisati jer uredna povijest plaćanja ne znači nužno da će u budućnosti operator korisnik doista podmirivati svoje novčane obveze. U protivnome se HT onemogućava da zaštiti svoja potraživanja u budućnosti, a sukladno poslovnoj politici upravljanja kreditnim rizikom, odnosno rizikom naplate potraživanja.

▪ **C) Rok dospijeca plaćanja računa**

Tekst postojeće odredbe:

„Rok dospijeca plaćanja računa je 60 dana od dana slanja računa, pri čemu HT šalje pisanu opomenu tek po isteku roka dospijeca.“

Prijedlog:

„Rok dospijeca plaćanja računa je 30 dana od dana izdavanja računa, pri čemu HT šalje pisanu opomenu tek po isteku roka dospijeca. Prigovori na račune podnose se u pisanom obliku unutar roka dospijeca računa. Ukoliko operator korisnik ne ospori račun unutar njegova roka dospijeca, smatra se da je prihvatio račun.“

Obrazloženje:

HT ističe kako iz Prijedloga analize tržišta, protivno članku 22. stavku 1. ZEK-a, nije vidljivo iz kojih razloga se predlaže produljenje roka dospijeca plaćanja računa s 30 na 60 dana. Stoga, HT opetovano ističe kako je uslijed trenutne financijske i gospodarske situacije sveprisutan problem podmirenja obveza, kako u cijelome svijetu, tako i u Republici Hrvatskoj. U veljači 2011. godine stupila je na snagu Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća Europske unije o borbi protiv kašnjenja u komercijalnim plaćanjima (2011/7/EU), koja upravo ima za cilj spriječiti zlouporabu slobode ugovaranja na račun vjerovnika. Članice EU imale su rok za implementaciju Direktive u svoja nacionalna gospodarstva do 16. veljače 2013. Odredbama Direktive predviđene su sankcije novčane kazne u slučaju nepridržavanja rokova plaćanja. Rokovi plaćanja u privatnom sektoru ne smiju prelaziti iznos od 60 dana, a dulja plaćanja su dopuštena jedino u slučaju postojanja takve izričite obostrane volje ugovornih strana i pod uvjetom da navedeno nije na štetu vjerovnika.

Budući da Republika Hrvatska uskoro postaje punopravna članica EU, upravo sljedeći predmetnu Direktivu, donesen je Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi (NN br. 108/12, 144/12) koji u članku 11. stavku 3. presumira da između poduzetnika postoji rok plaćanja od 30 dana, ukoliko nešto drugo nije dogovoreno. Dakle, naš zakonodavac polazi od toga da bi općenito rok dospijeca plaćanja trebao iznositi 30 dana. Podredno, Zakon pod prijetnjom ništivosti predviđa obvezu poduzetnika ugovoriti rok ispunjenja novčane obveze maksimalno do 60 dana. Štoviše, isti utvrđuje da su odredbe ugovora kojima bi se ugovorio rok ispunjenja novčanih obveza duži od 60 dana ništivne, ako na temelju okolnosti slučaja, a posebno trgovačkih običaja i naravi predmeta obveze, proizlazi da je takvom ugovornom odredbom, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, prouzročena očigledna neravnopravnost u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu vjerovnika. Valja uzeti u obzir kako je u ovom konkretnom slučaju, vjerojatnost nastupa štete za HT kao vjerovnika veća nego za druge poslovne subjekte, budući da je HT zbog regulatorne obveza pristupa prisiljen ulaziti u ugovorne odnose s drugim operatorima korisnicima, neovisno o svojoj slobodnoj volji. Dakle, HT nema mogućnost vlastitog izbora i procjene subjekta s kojim će ući u ugovorni odnos.

U situaciji u kojoj Prijedlog analize tržišta bez obrazloženja predviđa rok od 60 dana za dospijeca plaćanja računa i dodatan rok od 30 dana od zaprimanja opomene, nakon kojeg je tek HT ovlašten pokrenuti postupak naplate potraživanja odnosno privremeno obustaviti pružanje usluge, može se zaključiti da se de facto rok dospijeca plaćanja za operatore korisnike određuje u trajanju od 90 dana. Naime, operator korisnik ovlašten je u roku od 90 dana od dana slanja računa dobrovoljno ispuniti svoju novčanu obvezu prema HT-u, bez da HT kao vjerovnik ima mogućnost prije isteka predmetnog roka namiriti svoja potraživanja iz dostavljenog instrumenta osiguranja plaćanja. Stoga je predmetni prijedlog u suprotnosti kako sa izričajem i svrhom Direktive i odredbe Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, tako i sa politikom ove države koja nastoji iznaći rješenje za smanjenje

nelikvidnosti, odnosno suzbiti široko prisutno kašnjenje dužnika u ispunjavanju svojih novčanih obveza prema vjerovnicima.

Produljenje roka dospijeća plaćanja mimo volje HT-a, smatramo izravnim osiguranjem dodatne likvidnosti operatora korisnika kao dužnika na račun (trošak) HT-a kao vjerovnika. Predloženom regulacijom HT je stavljen u poziciju kreditiranja drugih operatora te se u predmetnom razdoblju nema mogućnosti naplatiti od operatora dužnika niti ima mogućnosti prestati mu pružati usluge za koje nije plaćeno dugovanje, a dugovi operatora se gomilaju. Drugim riječima, HT-u je nametnuto – dakle, ne radi se o njegovoj poslovnoj odluci niti izričitoj obostranoj volji ugovornih strana - operatoru korisniku kao drugoj ugovornoj strani odobriti duže razdoblje trgovačkog kredita. U ekonomskom smislu, pojmom „trgovački kredit“ naziva se odgoda plaćanja, odnosno ugovaranje dospijeća novčane obveze za dan koji dolazi nakon proteka određenog vremenskog razdoblja od dana kada je roba isporučena ili usluga pružena. Trgovački kredit je stoga „kredit“ koji prima operator korisnik kad kupuje usluge od HT-a bez istodobnog plaćanja te time zapravo predstavlja oblik beskamatnog kratkoročnog financiranja operatora korisnika. Budući da navedeno nije rezultat izbora, želje odnosno poslovne odluke HT-a kao vjerovnika, valja uzeti u obzir kako je ovdje predložena regulacija protivna smislu i značenju Direktive Europskog parlamenta i Vijeća Europske unije o borbi protiv kašnjenja u komercijalnim plaćanjima. Nadalje, sve da se navedeno i nametne kao obveza HT-a, neovisno o riziku izlaganja Republike Hrvatske nepostupanju po odredbama Direktive, potrebno je Prijedlog analize tržišta nadopuniti odredbama kojima bi HT osigurao svoju ukupnu financijsku izloženost. Sukladno tome, predlaže se definirati da je operator korisnik obavezan dostaviti HT-u u trenutku stupanja na snagu konačne Odluke o analizi tržišta, bankarsku garanciju u visini tromjesečne novčane obveze operatora korisnika ili jamstvo HAKOM-a za plaćanje novčanih obveza operatora korisnika.

Umjesto da se uvede financijska disciplina na tržištu elektroničkih komunikacija te da oni operatori koji nisu u mogućnosti podmirivati svoja dugovanja, provedu financijsko restrukturiranje, odnosno konsolidiraju svoje financijsko stanje i nastave s poslovanjem, predloženom regulacijom potiče se da operatori dužnici, uzimajući i dalje nove usluge, konstanto povećavaju iznose dospjelih, a neplaćenih dugovanja prema HT-u, kao svom glavnom dobavljaču. Na ovaj način operatori povećavaju kako svoju, tako i nelikvidnost ostalih dobavljača s kojima posluju. HT smatra kako upravo navedeno izaziva ozbiljne poremećaje na tržištu te dovodi do ugrožavanja daljnje liberalizacije tržišta elektroničkih komunikacija, u smislu poticanja onih operatora koji pokazuju potencijal kroz odgovornost u svojem poslovanju. Upravo su danas na tržištu elektroničkih komunikacija Republike Hrvatske najbolje vidljive posljedice slične dosadašnjoj regulaciji, kojom je propisan rok od 30 dana za dospijeće račun uz dodatan rok od 60 dana za aktivaciju instrumenata osiguranja plaćanja i privremenu obustavu pružanja usluge:

- gotovo niti jedan operator korisnik ne podmiruje svoje obveze prema HT-u unutar rokova dospijeća;
- prosječan rok u kojem operatori, a ujedno i najveći dužnici HT-a, ispunjavaju svoje novčane obveze iznosi oko 130 dana, dok je ukupni dug dospjelih potraživanja krajem 2012. godine prelazio 120 milijuna kuna.

Također, HT se predloženom regulacijom stavlja se u diskriminirajući položaj u odnosu na ostale poslovne subjekte - operatore, obzirom da ovdje definirani uvjeti plaćanja nisu dozvoljeni HT-u, kada su u pitanju potraživanja koje drugi operatori imaju prema njemu.

Nadalje, s obzirom da dan slanja računa nije uobičajen u praksi, a niti je isti zakonom predviđen kao dan od kojeg bi se računao rok ispunjenja novčane obveze, predlaže se da se rok dospijeća računa od dana izdavanja računa. Dan izdavanja je naveden na računu, poznat je objema stranama, vjerovniku i dužniku novčane obveze te se time izbjegava bilo kakav spor oko datuma dospijeća novčane obveze. Također, radi pravne sigurnosti i otklanjanja bilo kakvih dvojbi, pojašnjava se vremenski period unutar kojeg se može osporavati račun - samo unutar njegova roka dospijeća.

▪ **D) Primjena postupka naplate potraživanja iz dostavljenih instrumenata osiguranja plaćanja**

Tekst postojeće odredbe:

„HT će primijeniti postupak naplate potraživanja iz dostavljenih instrumenata osiguranja plaćanja tek ukoliko operator ne podmiri svoja dospjela i nesporna dugovanja u roku od 30 dana od dana zaprimanja pisane opomene.“

Prijedlog:

U slučaju neprihvatanja prijedloga HT-a da rok dospijeća plaćanja računa iznosi 30 dana od dana izdavanja računa, HT predlaže brisanje ovdje citirane predložene odredbe. U slučaju prihvatanja prijedloga HT-a da rok dospijeća plaćanja računa i dalje iznosi 30 dana od dana izdavanja račun, HT predlaže da se u Prijedlog analize tržišta unese sljedeći tekst:

„Ukoliko operator korisnik ne podmiri svoja dospjela i nesporna dugovanja u roku od 30 dana od dana izdavanja pisane opomene, HT će primijeniti postupak naplate svih dospjelih i nespornih potraživanja iz dostavljenih instrumenata osiguranja plaćanja. Pokretanje bilo kakvog sudskog ili vansudskog postupka vezanog za prisilnu naplatu dospjelih potraživanja koja nisu osporena unutar roka dospijeća, bez utjecaja je na ovdje zajamčeno pravo HT-a na aktivaciju instrumenata osiguranja plaćanja.“

Obrazloženje:

U slučaju da rok dospijeća plaćanja iznosi 60 dana, HT se protivi nametanju bilo kakvog dodatnog roka po isteku roka dospijeća plaćanja za aktivaciju instrumenata osiguranja plaćanja. Prvotno, aktivacija instrumenata osiguranja plaćanja trebala bi biti rezultat poslovne odluke svakog vjerovnika. Bilo kakvo uplitanje trećih privatnih ili javnopravnih tijela u navedenu odluku **u izravnoj je koliziji sa člancima 7. i 5. Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi**, kojim odredbama je predviđena odgovornost Uprave u sklopu financijskog poslovanja za likvidnost i solventnost društva, a naročito za upravljanje rizicima, pa tako i kreditnim rizikom - *rizikom gubitka uloženi novčanih sredstava zbog zakašnjenja dužnika društva*. Predloženom odredbom onemogućuje se postupanje Uprave HT-a u skladu s obvezama koje za nju proizlaze iz Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi. Nadalje, kao što je to prethodno pojašnjeno, produljenjem roka plaćanja sa 30 na 60 dana te nametanjem dodatnog roka od 30 dana od zaprimanja pisane opomene za stjecanje prava na aktivaciju instrumenata osiguranja plaćanja, *de facto* se rok dospijeća plaćanja svodi na 90 dana, što je protivno kako Zakonu o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, tako i Direktivi o borbi protiv kašnjenja u komercijalnim plaćanjima.

Slijedom svega navedenog, kao i s ciljem poboljšanja financijske discipline i doprinosa poboljšanju likvidnosti, HT predlaže da rok dospijeća plaćanja računa i dalje iznosi 30 dana te predlaže propisivanje roka od 30 dana od dana izdavanja opomene za aktivaciju instrumenata osiguranja plaćanja. Na predloženi način ostvaruje se veća fleksibilnost, operatoru korisniku je daleko povoljnije da se dugovanja riješi na vrijeme kako bi se izbjegla prezaduženost odnosno smanjio rizik likvidnosti i time osiguralo nesmetano pružanje usluge i poslovanje operatora korisnika. Dakle, ovim prijedlogom smanjuje se rizik od nenaplaćenih potraživanja, a štiti se i operator korisnik od mogućih prezaduženja.

Obzirom da se račun osporava unutar roka njegova dospijeća, ukoliko do isteka roka dospijeća operator korisnik ne ospori račun, smatra se da ga prihvaća kao valjan. Stoga se radi otklanjanja bilo kakvih dvojbi, na ovome mjestu pojašnjava kako pokretanje bilo kakvog sudskog ili vansudskog postupka vezanog za prisilnu naplatu dospjelih, a neosporenih potraživanja, ne utječe na pravo HT-a na aktivaciju instrumenata osiguranja plaćanja.

▪ E) Privremena obustava pružanja usluge

Tekst postojeće odredbe:

„Ukoliko se HT ne može naplatiti iz instrumenta osiguranja plaćanja, HT može operatoru koji ne podmiri svoja dospjela i nesporna dugovanja privremeno obustaviti pružanje usluge. Ukoliko se radi o dugovanju operatora koji nije obavezan dostavljati instrumente osiguranja plaćanja, HT može istome privremeno obustaviti pružanje usluge u roku od 30 dana od dana zaprimanja pisane opomene.“

Prijedlog:

U slučaju neprihvatanja prijedloga HT-a da rok dospijeća plaćanja računa iznosi 30 dana od dana izdavanja računa, HT predlaže brisanje ovdje citirane predložene odredbe. U slučaju prihvatanja prijedloga HT-a da rok dospijeća plaćanja računa i dalje iznosi 30 dana od dana izdavanja račun, HT predlaže da se u Prijedlog analize tržišta unese sljedeći tekst:

„Ukoliko se HT ne uspije naplatiti iz instrumenata osiguranja plaćanja nakon isteka roka od 30 dana od dana izdavanja pisane opomene ili ukoliko HT ne raspolaže instrumentima osiguranja plaćanja, a operator korisnik ne podmiri bilo koji dospjeli dugovani iznos koji proizlazi iz ove standardne ponude u roku od 30 dana od dana izdavanja pisane opomene, HT može privremeno obustaviti pružanje usluge. Pokretanje bilo kakvog sudskog ili vansudskog postupka vezanog za prisilnu naplatu dospjelih potraživanja koja nisu osporena unutar roka dospijeća, bez utjecaja je na ovdje zajamčeno pravo HT-a na privremenu obustavu pružanja usluge.“

Obrazloženje:

Kao pod toč. c) i d).

▪ F) Dostava novih instrumenata osiguranja plaćanja po izvršenoj aktivaciji postojećih instrumenata osiguranja plaćanja

Tekst postojeće odredbe:

„U slučajevima kada je HT aktivirao i naplatio se iz instrumenta osiguranja plaćanja operator je obvezan dostaviti novi odgovarajući instrument osiguranja plaćanja odmah, a najkasnije u roku 15 dana od trenutka kada je HT predao instrument osiguranja plaćanja na naplatu.“

Prijedlog:

„U slučajevima kada je HT aktivirao instrument osiguranja plaćanja operator korisnik je obvezan dostaviti novi odgovarajući instrument osiguranja plaćanja odmah, a najkasnije u roku 8 dana od trenutka kada je HT predao instrument osiguranja plaćanja na naplatu.“

Obrazloženje:

HT predlaže da dostava novog instrumenta osiguranja plaćanja nije vezana uz naplatu te skraćuje rok za dostavu novog instrumenta osiguranja plaćanja sa 15 na 8 dana, polazeći od toga da je rok od 8 dana razuman i opravdan rok unutar kojeg bi svatko, pa tako i operator korisnik mogao ishoditi novi instrument osiguranja plaćanja. Svaki rok duži od 8 dana predstavljao bi time nerazuman rok.

3. Uvođenje IP-IP međupovezivanja – str. 55. Prijedloga analize tržišta

U Prijedlogu analize tržišta stoji sljedeće:

Nakon završetka postupka gašenja lokalnih centrala i prelaska svih korisnika na IMS HT je obvezan omogućiti povezivanje na IP-IP razini s ostalim operatorima korisnicima

U razdoblju do konačnog gašenja svih lokalnih centrala bit će moguće paralelno međupovezivanje na TDM razini (trenutna tehnologija) i na IP razini.

HT je dužan 24 mjeseca prije uspostave IP-IP povezivanja s drugim operatorima korisnicima, u RIO uvrstiti:

- tehničku shemu svoje mreže i shemu IP povezivanja
- broj i lokacije točaka IP međupovezivanja (POI)
- referentnu normu na kojoj se temelji arhitektura i funkcionalno rješenje za međusobno povezivanje putem IP-a
- protokole za prijenos u NNI na razini kontrole i razini korisnika
- protokol za signalizaciju
- sve ostale tehničke specifikacije i norme koje su neophodne za međudjelovanje usluga i neometano funkcioniranje istih između operatora korisnika i HT-a

Komentari:

1. Tehnički uvjeti za IP-IP interkonekciju

S obzirom da HT provodi postupak migracije svojih korisnika na IMS tehnologiju, razumno je očekivati da će se u nadolazećem razdoblju otvoriti pitanje uvođenja IP-IP interkonekcije u RH. Međutim, skrećemo pažnju da je pitanje mogućeg uvođenja IP-IP interkonekcije bilo

predmetnom razgovora između HT-a i alternativnih operatora (2011/2012 g.), a da su se operatori korisnici negativno očitovali na HT-ov prijedlog pokretanja pilota za IP-IP interkonekciju upravo zbog nespremnosti svojih platformi i poslovne želje za povratom već izvršenih ulaganja u TDM interkonekciju.

Dodatno, HT još uvijek u svojoj mreži nije ugasio niti jednu lokalnu centralu pa stoga načelno smatramo da bi definiranje tehničkih uvjeta za IP-IP interkonekciju u ovom trenutku bilo preuranjeno te u razdoblju 2013/2014 ne vidimo potrebu za izmjenom HT-ove Standardne ponude u navedenom smjeru.

Također skrećemo pažnju kako će mogućnost spajanja putem TDM sučelja na mrežu HT-a biti moguća i nakon gašenja lokalnih centrala i to na tranzitnoj razini putem MGW čvorova (engl. media gateway), dok će uspostava IP-IP međupovezivanja ovisiti, između ostalog, i o spremnosti na strani operatora korisnika.

2. Rok uvođenja tehničkih uvjeta u RIO 24 (tržište originacije) odnosno 18 mjeseci (tržište terminacije) prije uspostave IP-IP međupovezivanja

HT prije svega smatra da rok uvođenja tehničkih uvjeta za IP-IP međupovezivanje treba biti razuman i odgovarati stvarnoj procjeni vremena potrebnog za prilagodbu operatora za IP-IP međupovezivanje.

S obzirom da se planiranje za svaku narednu poslovnu godinu vrši u prosjeku dva do tri mjeseca prije početka poslovne godine, HT je mišljenja da bi se navedeni rokovi trebali skratiti na maksimalno 18 mjeseci prije uspostave IP-IP međupovezivanja te da bi tako definiran rok odgovarao stvarnoj procjeni vremena potrebnog za prilagodbu operatora.

U tom smislu, slažemo se s prijedlogom HAKOM-a da HT u određenom razdoblju prije gašenja posljednje lokalne centrale objavi uvjete za IP –IP povezivanje i uvrsti ih u Standardnu ponudu, međutim, smatramo da taj rok treba iznositi maksimalno 18 mjeseci prije gašenja zadnje lokalne centrale.

Dalje, budući da u Prijedlogu analize tržišta stoji kako će u razdoblju do konačnog gašenja svih lokalnih centrala biti moguće paralelno međupovezivanje na TDM i na IP razini, iz toga proizlazi da bi se pitanje uvođenja IP-IP interkonekcije moglo otvoriti i prije gašenja zadnje lokalne centrale. HT smatra da bi u slučaju razumnog zahtjeva u periodu do konačnog gašenja TDM centrala HT mogao eventualno ponuditi IP interkonekciju ali isključivo na komercijalnoj osnovi.

Također, budući da za uvođenje IP-IP interkonekcije treba obaviti niz predradnji, za iste je po našoj procjeni potrebno dodatno razdoblje u trajanju od 18 mjeseci. Naime, predložena tehnička rješenja za IP-IP interkonekciju treba dodatno testirati s operatorima korisnicima, što također zahtijeva odgovarajući vremenski rok. Tipični postupak uvođenja IP interkonekcije obuhvaća fazu laboratorijskog testiranja (certificiranja), plan realizacije i testiranja na terenu i tek nakon toga postupnu migraciju prometa

Dakle, HT bi u razdoblju do gašenja zadnje lokalne centrale, a na razumni zahtjev operatora, mogao omogućiti IP povezivanje međutim, u roku od 18 mjeseci od zaprimanja razumnog zahtjeva te pod komercijalnim uvjetima.

Prijedlog:

Skratiti rok u kojem bi HT bio dužan uvrstiti tehničke uvjete za IP-IP međupovezivanje u svoju standardnu ponudu sa 24 mjeseca na maksimalno 18 mjeseci.

Definirati razumni rok u trajanju od 18 mjeseci u kojem bi HT, nastavno na zaprimanje razumnog zahtjeva operatora korisnika za uspostavom IP-IP interkonekcije, bio dužan odgovoriti na zahtjev operatora te definirati komercijalne uvjete za IP-IP interkonekciju.

3. Definiranje veleprodajnih uvjeta za migraciju na IMS

U Prijedlogu analize tržišta definirano je da će HAKOM za svaku fazu gašenja lokalnih centrala u HT-ovoj mreži, a sukladno okvirnom planu dostavljenom od strane HT-a, donijeti posebno rješenje koje će sadržavati:

- a) veleprodajne uvjete gašenja istih i
- b) datume gašenja lokalnih centrala.

Ad a)

HT smatra nepotrebnim za svaku fazu gašenja lokalnih centrala donositi zasebno rješenje kojim bi se definirali veleprodajni uvjeti gašenja, već smatramo potrebnim nakon dovršetka pilot projekta Prečko donijeti konačno rješenje kojim bi se definirali veleprodajni uvjeti primjenjivi na sva buduća gašenja lokalnih centrala.

U tom smjeru idu i stavovi HAKOM-a izneseni u privremenom rješenju od 19. prosinca 2012.g. kojim su definirani veleprodajni uvjeti provedbe pilot projekta gašenja lokalne centrale Prečko. Naime, u obrazloženju tog privremenog rješenja navedeno je da će HAKOM nakon provedbe pilot projekta po potrebi izmijeniti uvjete navedene u privremenom rješenju te odrediti uvrštenje takvih uvjeta u primjenjive standardne ponude, kao i da će tako definirani uvjeti vrijediti za gašenje svih ostalih lokalnih centrala.

Takvo rješenje pridonijelo bi stvaranju zadovoljavajuće razine pravne sigurnosti za HT, s obzirom da bi veleprodajni uvjeti gašenja lokalnih centrala bili unaprijed definirani i jasni, što bi HT-u omogućilo pravovremenu izradu plana gašenja lokalnih centrala. U protivnom, HT bi bio doveden u poziciju u kojoj prije donošenja odluke HAKOM-a o pripadajućim uvjetima gašenja lokalnih centrala ne bi mogao finalizirati svoje planove, što smatramo ograničavanjem poslovne slobode HT-a i nepotrebnim opterećenjem za HT-ovo poslovanje.

Dodatno, HT napominje kako veleprodajni uvjeti gašenja lokalnih centrala i migracija veleprodajnih usluga trebaju biti identični u svim fazama gašenja lokalnih centrala, te stoga donošenje zasebnih rješenja za svaku pojedinu fazu ni u tom smislu nije opravdano.

Ad b)

Ne slažemo se s prijedlogom HAKOM-a prema kojem bi HAKOM za svaku fazu gašenja lokalnih centrala svojom odlukom definirao konkretne datume gašenja centrala jer isto predstavlja ozbiljno ograničenje HT-ove poslovne slobode.

Naime, HT mora imati mogućnost samostalno definirati datume gašenja lokalnih centrala vodeći se vlastitim poslovnim planovima i definiranim poslovnim ciljevima. Gašenje lokalnih centrala rezultat je potrebe za modernizacijom HT-ove mreže i poboljšanjem učinkovitosti poslovanja, što isključivo ulazi u domenu poslovne odluke HT-a i ne bi trebalo biti predmet odlučivanja od strane HAKOM-a.

Pri tome, HT je suglasan sa stavom HAKOM-a da operatori moraju pravovremeno dobiti informaciju o planiranim rokovima gašenja lokalnih centrala. Takvo pravo operatora već je osigurano time što je u Standardnoj ponudi HT-a za uslugu međupovezivanja već definirana obveza HT-a obavještavati operatore o gašenju točaka međupovezivanja uz minimalan rok od 6 mjeseci unaprijed, što operatorima ostavlja dovoljno vremena za pripremu gašenja na svojoj strani.

Prijedlog:

Uzimajući u obzir gore navedeno pod Ad a) i Ad b), smatramo potrebnim navesti u Prijedlogu analize tržišta da će se konačni veleprodajni uvjeti gašenja lokalnih centrala u mreži HT-a definirati zasebnim rješenjem HAKOM-a, te da će takvi uvjeti biti primjenjivi na sve faze gašenja lokalnih centrala u HT-ovoj mreži, kao i da će HT za svaku fazu gašenja lokalnih centrala pripremiti plan gašenja te isti dostaviti HAKOM-u i operatorima korisnicima minimalno 6 mjeseci prije planiranog gašenja prve lokalne centrale u konkretnoj fazi.

Stoga HT predlaže izmjenu zadnje rečenice poglavlja 4. točka 1. te zadnje rečenice u 11. paragrafu poglavlja 8. točka 1. Prijedloga analize tržišta na način da iste glase kako slijedi:

„HAKOM će u zasebnom postupku rješenjem utvrditi konačne veleprodajne uvjete koji će biti primjenjivi na sve faze gašenja lokalnih centrala u mreži HT-a. HT je dužan dostaviti plan gašenja lokalnih centrala za svaku pojedinu godinu s okvirnim datumima gašenja pojedine lokalne centrale, te sukladno obavezama iz Standardne ponude za uslugu međupovezivanja obavještavati HAKOM i Operatore o točnom datumu gašenja lokalnih centrala.“

4. Rokovi realizacije usluge međupovezivanja - Poglavlje 8.1. Prijedloga analize tržišta - obveza pristupa i korištenja posebnih dijelova mreže, točka 6.

Prijedlogom analize tržišta predlaže se skraćivanje roka za obvezu međupovezivanja mreža ili mrežne opreme, odnosno obveze realizacije funkcionalnog međupovezivanja sa 60 na 30 dana od dana zaprimanja zahtjeva za pregovore.

HAKOM u Prijedlogu analize tržišta ne obrazlaže razloge zbog kojih predlaže navedenu promjenu roka. S obzirom na dosadašnja iskustva u realizaciji usluge međupovezivanja smatramo kako rok od 30 dana nije dovoljan. Nadalje, rok se treba računati od dana zaprimanja potpunog zahtjeva za pregovore.

Također, u cilju zaštite operatora sa značajnom tržišnom snagom potrebno je istima omogućiti naplatu troška poduzetih svih radnji u svrhu realizacije međupovezivanja u slučaju da druga strana operator koji je podnio zahtjev odustane od istog.

Podredno skrećemo pažnju da navedeni rokovi nisu primjenjivi na eventualnu buduću uspostavu međupovezivanja na IP-IP razini, s obzirom da Prijedlog analize tržišta predviđa drugačije rokove po ovom pitanju.

Prijedlog:

Predlažemo izmjenu u točki 6. na stranici 53. Prijedloga analize tržišta na način da ista glasi:

*„6. obveza međupovezivanja mreža ili mrežne opreme, odnosno obveza realizacije funkcionalnog međupovezivanja u roku **od 60 dana** od dana zaprimanja **potpunog** zahtjeva za pregovore.“*

Predlažemo na stranici 54. Prijedloga analize tržišta nakon rečenice *„U ocjeni razumnog zahtjeva ili u pregovorima, operator sa značajnom tržišnom ...koji bi bili suprotni regulatornim obvezama koje su ovim dokumentom određene operatoru sa značajnom tržišnom snagom.“* dodati sljedeću rečenicu:

„Operatori sa značajnom tržišnom snagom imaju pravo na naknadu troškova vezanih uz pripremu usluge međupovezivanja na temelju zaprimljenog zahtjeva za pregovore u slučaju ako operator podnositelj zahtjeva nakon podnošenja zahtjeva za pregovore odustane od zatražene usluge međupovezivanja.“

Obrazloženje:

HAKOM u Prijedlogu analize tržišta ne obrazlaže razloge zbog kojih predlaže navedenu promjenu roka.

S obzirom na dosadašnja iskustva u realizaciji usluge međupovezivanja smatramo kako rok od 30 dana nije dovoljan.

Pri tome je potrebno voditi računa o sljedećim činjenicama:

- pri realizaciji usluge međupovezivanja ne radi se o isporuci jednostavne elektroničke komunikacijske usluge nego o složenom postupku povezivanja dviju mreža. Tako na primjer da bi se realiziralo međusobno povezivanje potrebno je pripremiti pristupne kapacitete (na primjer moguć je slučaj da operator želi doći vlastitom infrastrukturom te zatraži kolokaciju, pri čemu su rokovi koji su određeni za realizaciju kolokacije duži od 30 dana, također i za realizaciju iznajmljenih vodova rokovi za realizaciju su 21 i više dana), zatim obaviti testiranja realizacije međupovezivanja i drugo. Pri tome su potrebne aktivnosti na strani oba operatora koji se međusobno povezuju. Ispunjavanjem obveza samo jedne strane, na primjer HT-a, nije moguće realizirati međupovezivanje;

- za realizaciju usluge međupovezivanja nužna dostava svih potrebnih podataka, a kako je to određeno Standardnom ponudom međupovezivanja. Sukladno tome i rok za realizaciju usluge međupovezivanja bi se trebao početi računati od dana dostave potpunog zahtjeva operatora za međupovezivanje, a ne od zaprimanja zahtjeva za pregovore (ukoliko uz taj zahtjev nije priložena sva potrebna dokumentacija).

Kao primjer realnog roka za realizaciju uslugu međupovezivanja navodimo rok od 60 dana za operatore u pokretnim elektroničkim komunikacijskim mrežama.

Nadalje, smatramo potrebnim istaknuti slučajeve u kojima je HT na temelju zaprimljenog zahtjeva operatora izvršio sve potrebne pripreme za realizaciju usluge međupovezivanja u traženom roku, a operator koji je podnio zahtjev nije bio još spreman za međupovezivanje ili je čak i odustao od svog zahtjeva.

Stoga, a u cilju postizanja određene discipline među operatorima smatramo nužnim omogućiti naplatu troška poduzetih radnji u svrhu međupovezivanja svim operatorima sa značajnom tržišnom snagom u slučaju odustajanja operatora od zatražene usluge međupovezivanja.

Ostali komentari:

Poglavlje 8.1. Prijedloga analize tržišta - obveza pristupa i korištenja posebnih dijelova mreže

a) Obveza odobravanja otvorenog pristupa tehničkim sučeljima, protokolima ili drugim ključnim tehnologijama koje su nužne za međusobno djelovanje usluga

Na stranici 53. Prijedloga analize tržišta u točki 3. određuje se obveza odobravanja otvorenog pristupa tehničkim sučeljima, protokolima ili drugim ključnim tehnologijama koje su nužne za međusobno djelovanje usluga.

HT je mišljenja da ne postoje razlozi za uvođenje ove regulatorne obveze s obzirom da se od 2009. godine nisu dogodile značajne promjene na mjerodavnom tržištu koje bi opravdavale uvođenje ovakve obveze.

Prijedlog:

Brisanje točke 3. na str. 53. Prijedloga analize tržišta.

Obrazloženje:

U odnosu na navedeno u Analizi tržišta završavanja (terminacije) poziva u određenu javnu komunikacijsku mrežu koje se pruža na fiksnoj lokaciji, koja je sastavni dio odluke Vijeća HAKOM-a iz 2009. godine⁴ (dalje: Važeća analiza tržišta) radi se o novoj obvezi.

⁴ Klasa: 344-01/09-01/1070, Urbroj: 376-11-09-1, od 17. srpnja 2009. godine

S da se prema mišljenju HT-a nisu dogodile značajne promjene na tržištu od 2009. godine kao što se nisu pojavili nedostaci koji nisu otklonjeni od 2009. godine, predlaže se navedeno brisati.

b) Osiguranje određene razine usluga vodova za međupovezivanje i usluge završavanja poziva (SLA)

Prijedlogom analize tržišta definirana je obveza HT-a da osigura određenu razinu usluge SLA za uslugu završavanja poziva i uslugu vodova za međupovezivanje.

Relevantnim analizama mjerodavnih veleprodajnih tržišta iznajmljenih vodova⁵ određeno je kako standardna ponuda za iznajmljene elektroničke komunikacijske vodove treba sadržavati sve vrste iznajmljenih vodova koji su sastavni dio tržišta, te da je stoga HT obavezan uvjete i cijene vezano uz vodove za međupovezivanje objaviti u svojoj standardnoj ponudi za iznajmljene elektroničke komunikacijske vodove. Navedenim analizama vodovi za međupovezivanje nisu više predmet standardne ponude za uslugu međupovezivanja.

Stoga pretpostavljamo kako su na stranici 54. u Poglavlju 8.1. Prijedloga analize tržišta omaškom ostale navedene odredbe koje se odnose na obvezu HT-a vezano uz iznajmljene elektroničke komunikacijske vodove.

Prijedlog:

Slijedom navedenog, HT predlaže da se na stranici 54. Poglavlja 8.1. Prijedloga analize tržišta odlomci:

„Isto tako, HAKOM je zadržao HT-u obvezu osiguranja zajedničkog korištenja elektroničke komunikacijske ... koji omogućavaju pristup svakoj pristupnoj točki u mreži HT-a, u svrhu ostvarivanja međupovezivanja.

Nadalje, HAKOM obvezuje HT da osigura određenu razinu usluge - SLA (eng. Service Level Agreements) ..Navedena regulatorna obveza je zadržana samo za HT budući da upravo HT ima najrašireniju mrežu i najveći broj minuta poziva završava (terminira) u mreži HT-a što HT čini najatraktivnijim operatorom za međupovezivanje.“

izmijene na način da glase:

„Isto tako, HAKOM je zadržao obvezu osiguranja zajedničkog korištenja elektroničke komunikacijske infrastrukture i povezane opreme.

Nadalje, HAKOM obvezuje operatore sa značajnom tržišnom snagom da osiguraju određenu razinu usluge - SLA (eng. Service Level Agreements) za uslugu završavanja (terminacije) poziva, kao što su npr. omjer raspodjele prometa po operatorima za vrijeme kvara u mreži, stopa nepropusnosti mreže, rokovi uspostave usluge te vrijeme otklona kvarova. Sukladno navedenom, HAKOM određuje operatorima sa značajnom tržišnom snagom pružanje osnovne razine usluge koji čine sastavni dio predmetne Standardne ponude. Kako bi se osigurala

⁵ Tržište veleprodajnih prijenosnih segmenata iznajmljenih vodova – nekonkurentne relacije (Klasa: UP/I-344-01/11-07/06, Urbroj: 376-11/IF-11-8 (DJ), od 22. studenog 2011. godine) i Tržište veleprodajnih zaključnih segmenata iznajmljenih vodova, bez obzira na tehnologiju korištenu za pružanje iznajmljenog ili namijenjenog kapaciteta (Klasa: UP/I-344-01/10-01/436, Urbroj: 376-11/IF-11-8 (DJ), od 30. studenog 2011. godine)

primjena nametnute osnovne razine SLA, HAKOM je odredio operatorima sa značajnom tržišnom snagom obvezu objavljivanja (indikatora) pokazatelja učinkovitosti na tromjesečnoj osnovi ili na zahtjev HAKOM-a što je detaljno navedeno u dijelu obveze transparentnosti.“

Obrazloženje:

U odnosu na pokazatelje razine usluge – SLA, smatramo kako je navedeno u poglavlju 7. „Upravljanje, rad i održavanje usluge“ Standardne ponude za usluge međupovezivanja Hrvatskog Telekoma d.d. za operatore elektroničkih komunikacija ovlaštene za pružanje javne govorne usluge u Republici Hrvatskoj (dalje u tekstu: Standardna ponuda međupovezivanja) u skladu sa navedenim u Prijedlogu analize tržišta te da nije osnovano uvoditi dodatni SLA niti bilo kakve dodatne naknade kroz Prijedlog analize tržišta.

Također, smatramo kako bi se obveza vezano uz osiguranje određene razine usluge – SLA trebalo primjenjivati na sve operatore sa značajnom tržišnom snagom na predmetnom tržištu, s obzirom na važnost usluge završavanja (terminacije) poziva, a imajući u vidu i činjenicu kako se ne radi o regulatornoj obvezi koja ne bi predstavljala nerazmjerno opterećenje za operatore sa značajnom tržišnom snagom. Nadalje, na predloženi način, ako bi HT bio jedini obavezan pružati SLA, u slučaju ulaska novog operatora na tržište, isti bi bio diskriminiran u odnosu na druge operatore koji mu ne bi pružali SLA.

c) Pristup brojevima općih informacija

Na stranici 55. Prijedloga analize tržišta navodi se kako HAKOM zadržava HT-u obvezu omogućavanja krajnjim korisnicima drugog operatora pristup brojevima općih informacija (usluzi 18988) uslugama u vlastitoj mreži na način da se omogući održivo tržišno natjecanje.

S obzirom da se u Prijedlogu analize tržišta navodi kako se zadržava postojeća obveza HT-a, zaključujemo kako se regulatorna obveza vezano uz omogućavanje pristupa brojevima općih informacija ostaje u okvirima koji su određeni Važećom analizom tržišta.

Prijedlog:

U rečenici na str. 55 Prijedloga analize tržišta „Nadalje, HAKOM zadržava HT-u obvezu omogućavanja krajnjim korisnicima drugog operatora pristup brojevima općih informacija (usluzi 18988) ...na način da se omogući održivo tržišno natjecanje, potrebno je unijeti izmjenu na način da se broj 18988 zamijeni brojem 18981.

Obrazloženje:

U važećoj analizi tržišta⁶ navedeno je kako s obzirom da maloprodajna cijena poziva na brojeve posebne usluge HT-a općih informacija 981 nije predmet prethodne regulacije, a navedena usluga ne spada u usluge hitnih službi, HAKOM smatra kako veleprodajna cijena iste ne treba biti definirana standardnom ponudom međupovezivanja. Međutim HT je obvezan, a kako bi se onemogućilo uskraćivanje pristupa ili bilo koje drugo neprihvatljivo uvjetovanje ili ograničenje sličnog učinka koje bi spriječilo održivo tržišno natjecanje ili bi bilo protivno interesima krajnjih korisnika usluga, omogućiti krajnjim korisnicima drugog operatora pristup 981 uslugama u vlastitoj mreži na način da se omogući održivo tržišno natjecanje.

Dodatno skrećemo pažnju kako je od donošenja važećeg Plana numeriranja, na temelju izmjena Plana numeriranja došlo i do promjene broja općih informacija 981, na način da se za tu uslugu trenutno koristi broj 18981. Stoga pretpostavljamo kako je u Prijedlogu analize tržišta omaškom naveden kratki kod 18988, s obzirom da isti ne samo da se ne koristi od strane HT-a, nego prema informaciji sa službene internetske stranice HAKOM nije uopće primarno dodijeljen.

Poglavlje 8.3., Prijedloga analize tržišta - obveza transparentnosti

a) Objava standardne/minimalne ponude međupovezivanja, str.58. Prijedloga analize tržišta

HAKOM u Prijedlogu analize tržišta navodi kako su ostali operatori koji imaju status značajne tržišne snage samo na tržištu završavanja (terminacije) poziva u određenu javnu komunikacijsku mrežu koje se pruža na fiksnoj lokaciji obvezni objaviti dokument pod nazivom minimalna ponuda uvjeta međupovezivanja.

Navedeno se može tumačiti da se određivanje regulatorne obveze objave standardne odnosno minimalne ponude uvjeta međupovezivanja vezuje uz broj tržišta na kojima neki od operatora ima značajnu tržišnu⁷ snagu što nije kriterij za određivanja navedene regulatorne obveze sukladno ZEK-om⁸. Također, ta činjenica ne može biti osnova za određivanje većeg opsega regulatornih obveza operatorima koji su već regulirani i na drugim tržištima, odnosno određivanju manjeg opsega regulatornih obveza operatorima koji nisu regulirani na drugim tržištima. Nadalje, niti ZEK niti Pravilnik o standardnim ponudama (Narodne novine 37/09) ne prepoznaju minimalnu ponudu uvjeta međupovezivanja. Uvođenjem navedenog

⁶ Analiza tržišta završavanja (terminacije) poziva u određenu javnu komunikacijsku mrežu koje se pruža na fiksnoj lokaciji, sastavni dio odluke Vijeća HAKOM-a od 17 srpnja 2012. godine (Klasa: 344-01/09-01/1070, Urbroj: 376-11-09-1)

⁷ S tim u vezi skrećemo pažnju na činjenicu kako od operatora koji su predmetnom analizom tržišta određeni kao operatori sa značajnom tržišnom snagom, HT nije jedini operator koji ima status značajne tržišne snage na još nekom tržištu osim tržišta završavanja (terminacije) poziva u određenu javnu komunikacijsku mrežu koje se pruža na fiksnoj lokaciji.

⁸ U suprotnom, kako je sada predloženo, ova regulatorna obveza ne bi bila temeljena na prirodi utvrđenog nedostatka na predmetnom tržištu, nego bi ovisila o analizama drugih mjerodavnih tržišta.

dokumenta uvodi se diskriminacija u obvezama operatora sa značajnom snagom što je protivno cilju regulacije.

Stoga, ne vidimo razlog zbog čega se svim operatorima sa značajnom tržišnom snagom na mjerodavnom tržištu ne bi odredila obveza izrade harmoniziranih standardnih ponuda međupovezivanja sa istim obveznim sadržajem s obzirom da ista ne bi predstavljala nerazmjernu ili neopravdanu regulatornu obvezu.

Prijedlog:

Izmjena u točki III. Prijedloga Odluke, u trećem odlomku na stranici 3. u obrazloženju Prijedloga Odluke, u trećoj točki na stranici 6. Prijedloga analize tržišta, u trećoj točki navedenih regulatornih obveza zadržanih ostalim operatorima sa značajnom tržišnom snagom na stranici 51. Prijedloga analize tržišta na način da se umjesto teksta „*obveza transparentnosti uz obvezu objave minimalne ponude uvjeta međupovezivanja*“ navede „*obveza transparentnosti uz obvezu objave standardne ponude uvjeta međupovezivanja*“.

Izmjena posljednje rečenice u odlomku na str. 58. Prijedloga analize tržišta „*U slučaju kada bi operatori samostalno davali podatke...obvezni objaviti minimalnu ponudu uvjeta međupovezivanja*“ izmijeni na način da glasi „*U slučaju kada bi operatori samostalno davali podatke moglo bi doći do razlika u informacijama i podacima koji su dani drugim operatorima te je stoga potrebno zadržati navedenim operatorima obvezu transparentnosti i to na način da su operatori sa značajnom tržišnom snagom obvezni objaviti standardnu ponudu međupovezivanja.*“

Izmjena odlomka na str. 58. Prijedloga analize tržišta „*Standardna ponuda međupovezivanja koje je HT obvezan objaviti..., rokove, uvjete i cijene usluga.*“ na način da se riječ „*HT*“ izmijeni sa riječi „*operator sa značajnom tržišnom snagom*“.

Brisati na str. 58. Odlomak „*Ostali operatori koji imaju status značajne tržišne snage..., a kako je definirano u regulatornoj obvezi gore u tekstu*“.

Izmjena posljednjeg odlomka na str. 58. Prijedloga analize tržišta na način da se riječ „*HT*“ izmijeni sa riječi „*operatora sa značajnom tržišnom snagom*“.

Izmjena drugog odlomka na str. 59. Prijedloga analize tržišta na način da glasi „*Svi operatori sa značajnom tržišnom snagom obvezni su u roku od 30 dana od stupanja na snagu odluke o određivanju operatora sa značajnom tržišnom snagom, čije su regulatorne obveze sastavni dio, objaviti standardnu ponudu međupovezivanja. S obzirom da HT već ima objavljenu Standardnu ponudu međupovezivanja, a ostali operatori Minimalnu ponudu međupovezivanja, temeljene na obvezama iz prethodne analize tržišta, HAKOM smatra da je rok od 30 dana dovoljan da se ažuriraju sve izmjene te da se tekst i sadržaj Standardne ponude međupovezivanja uskladi s predloženim regulatornim obvezama i Pravilnikom o standardnim ponudama. Standardne ponude operatora sa značajnom tržišnom snagom ostaju nepromijenjene u svim onim dijelovima u kojima se regulatorne obveze nisu promijenile poštujući Pravilnik o standardnim ponudama.*“.

Izmjena trećeg odlomka na str. 59. Prijedloga analize tržišta na način da glasi „*Uzevši u obzir da rok objave Standardnih ponuda međupovezivanja i rok stupanja na snagu postojeće cijene završavanja (terminacije) poziva, koja je sastavni dio poglavlja 7.4. ovog dokumenta, nije isti, HAKOM određuje sljedeće.*“

Izmjena u točki koja slijedi nakon Tablice 6, na str. 60. Prijedloga analize tržišta umjesto riječi „Minimalnu ponudu međupovezivanja“ navesti „Standardnu ponudu međupovezivanja“.

Izmjena predzadnjeg odlomka na str. 60. Prijedloga analize tržišta na način da glasi: „Nakon izrade troškovnih modela HAKOM-a „odozdo prema gore“, HAKOM će izvršiti usklađivanja i usporedbu sa troškovnim modelima HT-a „odozgo prema dolje“ propisanim u dokumentu „Naputci za računovodstveno odvajanje i troškovno računovodstvo“, te nakon toga pristupiti određivanju cijena usluge završavanja (terminacije) poziva u određenu javnu komunikacijsku mrežu koje se pruža na fiksnoj lokaciji. Temeljem prethodno navedenog i nakon postupka određivanja cijene operatori su obvezni u Standardne, ponude ugraditi troškovno usmjerene cijene .

Izmjena u prvoj točki na str. 68. Prijedloga analize tržišta na način da glasi: „operatori sa značajnom tržišnom snagom obvezni su gore navedene cijene za uslugu završavanja (terminacije) poziva ugraditi u standardnu ponudu međupovezivanja.“

Obrazloženje:

Nastavno na prethodno navedeno, podsjećamo i kako je HAKOM u slučaju Prijedloga analize tržišta završavanja (terminacije) poziva u određenu pokretnu javnu komunikacijsku mrežu⁹ predložio svim operatorima regulatornu obvezu objave standardne ponude međupovezivanja, kao i harmoniziranje standardnih ponuda koje su obvezni objaviti operatori koji na mjerodavnim tržištima imaju status operatora sa značajnom tržišnom snagom.

b) Rok za ažuriranje standardne ponude međupovezivanja, te početak primjene izmijenjene standardne ponude međupovezivanja – str.59, Prijedloga analize tržišta

Prijedlogom analize tržišta predlaže se obveza operatorima sa značajnom tržišnom snagom da u roku od 30 dana od stupanja na snagu odluke o određivanju operatora sa značajnom tržišnom snagom, čiji su sastavni dio regulatorne obveze, usklade standardnu ponudu međupovezivanja, odnosno minimalnu ponudu međupovezivanja s određenim regulatornim obvezama. Pri tome ne nalazimo da je Prijedlogom analize tržišta zasebno definiran rok za početak primjene usklađene standardne, odnosno minimalne ponude međupovezivanja.

Prijedlog:

Predlažemo ubaciti sljedeću rečenicu na stranici 59. u poglavlju 8.3. Prijedloga analize tržišta:

„Operatori sa značajnom tržišnom snagom obvezni su u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu odluke o određivanju operatora sa značajnom tržišnom snagom objaviti izmijenjenu standardnu ponudu međupovezivanja. Izmijenjene standardne ponude povezivanja će se početi primjenjivati u roku od 30 dana od dana objave.“

⁹ Dokument HAKOM-a „Analiza tržišta završavanja (terminacije) poziva u određenu pokretnu javnu komunikacijsku mrežu“ objavljen u okviru održane javne rasprave od 24. siječnja do 25. veljače 2013. godine

Podredno, ukoliko HAKOM smatra predugim predloženi rok od objave do početka primjene izmijenjenih standardnih ponuda međupovezivanja isti se može skratiti, na primjer na 15 dana.

Također, predlažemo da se u konačnoj verziji analize tržišta početak primjene izmijenjenih standardnih ponuda odredi za prvi dan u mjesecu, s tim da se pri tome vodi računa o tome da se operatorima sa značajnom tržišnom snagom omogući minimalno 30 dana za objavu izmijenjene standardne ponude od dana dostave odluke o određivanju operatora sa značajnom tržišnom snagom.

Obrazloženje:

U Prijedlogu analize tržišta osim roka u kojem su operatori sa značajnom tržišnom snagom obvezni objaviti izmijenjenu standardnu ponudu međupovezivanja sukladno određenim regulatornim obvezama, potrebno je odrediti i dodatni rok od kojeg će se izmijenjene standardne ponude međupovezivanja početi primjenjivati.

Na taj način bi se ostavilo dovoljno vremena i HAKOM-u za provjeru objavljenih izmijenjenih standardnih ponuda međupovezivanja, te za možebitno dodatno usklađivanje teksta standardnih ponuda međupovezivanja ukoliko bi se u navedenom razdoblju zaključilo kako je to na temelju Prijedloga analize tržišta nužno, a što bi se sve provelo prije početka primjene izmijenjenih standardnih ponuda međupovezivanja.

Podsjećamo kako je takav pristup već primijenjen u slučaju objave i primjene Standardne ponude HT-a za iznajmljene elektroničke komunikacijske vodove na temelju regulatornih obveza određenih relevantnim analizama mjerodavnih veleprodajnih tržišta iznajmljenih vodova.

Mišljenja smo kako se takav pristup u slučaju objave i primjene Standardne ponude HT-a za iznajmljene elektroničke komunikacijske vodove pokazao pozitivnim, te da bi se isto trebalo primijeniti kako u ovom slučaju tako i u slučaju izmjena ostalih standardnih ponuda.

Poglavlje 8.4. – obveza nadzora cijena i vođenja troškovnog računovodstva

a) Opseg propisanih regulatornih obveza

Skrećemo pozornost kako na temelju navedenog u Poglavlju 8.4. Prijedloga analize tržišta nije sasvim jasno koje su točno regulatorne obveze određene operatorima sa značajnom tržišnom snagom u dijelu obveza koje se odnose na nadzor cijena i vođenja troškovnog računovodstva.

Tako je u Prijedlogu analize tržišta navedeno sljedeće:

- „*HAKOM ovu obvezu¹⁰, operatorima sa značajnom tržišnom snagom zadržava, odnosno određuje samo u djelu koji se odnosi na pristup u svrhu međupovezivanja i to na način kako je određeno dalje u dokumentu.*“ (stranica 62.)
- „*Sustav troškovnog računovodstva omogućava provođenje obveze računovodstvenog razdvajanja te provjeru troškovne usmjerenosti cijena u svrhu sprečavanja međusobnog subvencioniranja, određivanja previsokih ili preniskih cijena i neefikasnog ponašanja operatora sa značajnom tržišnom snagom.*“ (stranica 63.)
- „*Kako bi spriječio mogućnost pojave prethodno navedenih prepreka razvoju tržišnog natjecanja, HAKOM predlaže da se operatorima sa značajnom tržišnom snagom zadrži obveza nadzora cijena, odnosno obveza troškovne usmjerenosti cijena usluge završavanja (terminacije) poziva u vlastitu mrežu.*“ (stranica 63.)

Drugim riječima iz navedenog u Poglavlju 8.4. Prijedloga analize tržišta proizlazi kako se svim operatorima sa značajnom tržišnom snagom određuje obveza nadzora cijena, ali i vođenja troškovnog računovodstva.

Međutim, suprotno tome u točki III. Prijedloga Odluke, te u Poglavlju 1. (stranica 6.) i Poglavlju 8. (stranica 51.) Prijedloga analize tržišta navedeno je kako se samo HT-u određuje obveza nadzora cijena i vođenja troškovnog računovodstva, dok se ostalim operatorima sa značajnom tržišnom snagom određuje samo obveza nadzora cijena.

S obzirom na navedeno molimo da se u Prijedlogu Odluke i Prijedlogu analize tržišta na jednoznačan način navede koje su regulatorne obveze predlažu operatorima sa značajnom tržišnom snagom na način da se i u Prijedlogu Odluke, te u Poglavlju 1. i Poglavlju 8. Prijedloga analize tržišta navede obveza vođenja troškovnog računovodstva svim operatorima sa značajnom tržišnom snagom, ili da se u poglavlju 8.4. Prijedloga analize tržišta jasno navede da se regulatorna obveza vođenja troškovnog računovodstva odnosi samo na HT, uz detaljno obrazloženje zbog čega se ista ne određuje i za sve ostale operatore sa značajnom tržišnom snagom.

b) Cijene usluge završavanja (terminacije) poziva

Usporedbom tablica 6. i 7. sa tablicama 10. i 11. u Prijedlogu analize tržišta proizlaze različite cijene koje bi HT i alternativni operatori bili obvezni ugraditi u svoje standardne ponude međupovezivanja, odnosno minimalne ponude međupovezivanja.

S obzirom da trenutno važeće cijene usluge završavanja (terminacije) poziva u mreži HT-a odgovaraju cijenama navedenim u tablici 10, pretpostavljamo kako je u slučaju tablica 6. i 7. došlo do pogreške.

Međutim, u cilju otklanjanja mogućih dvojbi molimo da se u Prijedlogu analize tržišta na jednoznačan način odredi cijena koju su operatori sa značajnom tržišnom snagom obvezni ugraditi u svoje standardne ponude, odnosno minimalne ponude međupovezivanja.

c) Obveza računovodstvenog razdvajanja

¹⁰ Misli se na regulatorne obveze u vezi s povratom troškova i nadzorom cijena, uključujući i obvezu troškovne usmjerenosti cijena te obvezu vođenja troškovnog računovodstva

U poglavlju 8.4.4. na stranici 71. Prijedloga analize tržišta navodi se kako „*HAKOM određuje HT-u regulatornu obvezu računovodstvenog razdvajanja prema kojoj je HT obvezan implementirati rješenje¹¹ Vijeća HAKOM-a na način propisan u dokumentu „Naputci za računovodstveno odvajanje i troškovno računovodstvo“ za uslugu završavanja (terminacije) poziva u određenu javnu komunikacijsku mrežu koje se pruža na fiksnoj lokaciji, odnosno sva rješenja Vijeća HAKOM-a koja će biti donesena u zasebnom postupku, a kojima će se definirati način provedbe računovodstvenog odvajanja i troškovnog računovodstva.*“

S obzirom da iz navedenog nije sasvim jasno na što bi se navedena rješenja odnosila molimo detaljnije pojašnjenje na koja se sve rješenja misli.

Poglavlje 6. Prijedloga analize tržišta - prilagodba pojedinih dijelova teksta koji ukazuju na pojedine prikazane slike, te nazive pojedinih slika

Skrećemo pozornost da je u Poglavlju 6. Prijedloga analize tržišta potrebno prilagoditi pojedine dijelove teksta koji ukazuju na pojedine prikazane slike, te nazive pojedinih slika.

Kao primjere možemo navesti sljedeće:

- na stranici 34. u Poglavlju 6.2 Prijedloga analize tržišta u tekstu se navodi kako Slika 6. pokazuje udio operatora prema ukupnom broju završenih (terminiranih) minuta predanih iz mreža nacionalnih operatora (pokretnih i nepokretnih).

S obzirom na nazive Slike 6. i Slike 8. pretpostavljamo da je u tekstu Prijedloga analize tržišta omaškom navedena Slika 6., te da se zapravo željelo navesti Sliku 8.

- Na stranici 36. U Poglavlju 6.3 Prijedloga analize tržišta prikazana je Slika 9. Za navedenu sliku u tekstu nema detaljnijeg pojašnjenja, niti teksta Prijedloga analize tržišta upućuje na to sliku.

Nadalje, na stranici 38. U Poglavlju 6.4.1 Prijedloga analize tržišta prikazana je Slika 11. Također niti za tu sliku u tekstu nema detaljnijeg pojašnjenja, niti teksta Prijedloga analize tržišta upućuje na to sliku.

Usporedbom navedenih dviju slika može se uočiti kako se radi o istim podacima o obje slike iako nose različite nazive: „Slika 9 Odnos HT-a i novih operatora“ i „Slika 11 Raspodjela završenih (terminiranih) minuta HT-a“

Slijedom navedeno predlažemo da se u Poglavlju 6. Prijedloga analize tržišta detaljnije obrazlože pojedine prikazane slike, kako bi bilo jasnije što se navedenim slikama željelo prikazati, te u cilju otklanjanja mogućih dvojbi.

Hrvatski Telekom d.d.

¹¹ Klasa: 130-01/06-01/09, Urbroj: 376-11-18